מחשבת ישראל · ראשונים

אגרת תימן

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אגרת תימן

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: תורת אמת · רישיון: CC BY-NC-SA 2.5

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אגרת-תימן/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

מני אנא משה ב"ר מימון הדיין ב"ר יוסף החכם ב"ר יצחק הרב ב"ר עובדיה הדיין זכרונם לברכה.

חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו לכבוד גדול וקדוש מר ורב יעקב החכם הנחמד היקר הנכבד בן כבוד מר ורב נתנאל זכרונו לברכה בן אלפיומי ובכלל כל אלופינו אחינו כל תלמידי הקהלות אשר בארץ תימן ישמרם צורם ויגן בעדם אמן סלה. על שרשי האמת יעידו גזעיהם ועל טוב המעינות ישהידו נובעיהם ואמנם כי משרש האמת פרח נצר נאמן וממעין החסד נהר גדול נמשך בארץ תימן להשקות בהם כל גנים להפריח הנצנים והנה הוא לאטו נדבר כל עיף וצמא במדבר ובו מצאו ספקם ודיים כל עוברי דרך ואיי הים לכן העבירו קול בספרד ובספרוים מקצה השמים ועד קצה השמים הוי כל צמא לכו למים והסוחרים כולם יחד לשואליהם עונים כי מצאו מטע יפה ונעמן ומרעה טוב כל רזה בו ישמן ולרועיהם בו מרעה נאמן יושבי ארץ תימן וכי הם לדל נותני לחמו מסעד לעשיר מקדימי שלומו הליכות שבא קוו למו וידם לכל עוברי דרך מתוחה וביתם פתוחה לרווחה ועמם מצאו הכל מנוחה ונסו יגון ואנחה וכל היום הוגים בתורת משה הולכים בדרך הורה רב אשי רודפי הצדק ומחזיקי הבדק מעמידי עקרי התורה על תלם מקבצים נפזרי ה' במלולם מקימי כל המצות בדקדוקיהן במקהלותם אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותם. ברוך ה' אשר לא השבית מקימי תורה ושומרי חקים באיים הרחוקים כאשר הבטיחנו בטובו וחסדו על ידי ישעיהו עבדו ואתם האות כאשר הודיענו "מכנף הארץ זמירות שמענו" יסעדכם ה' להקים דת וחקה לשמור משפט וצדקה לנצור מצותו ודתו לאחוז בבריתו אמן סלה. וכאשר הגיע אלינו כתבך יקירנו למצרים נעמו כל אזנים כי תאוה הוא לעינים והוא העיד בפנינו עליך כי ממשרתי השם אתה העומדים בהיכלו החונים על דגלו ומרודפי התורה ואוהבי דתותיה השוקדים על דלתותיה יפתח ה' לך את מצפוניה וימלא לבך מצפוניה ויהיו דבריה נר לרגליך ואור לנתיבתך.

וזה אשר אמרת ידידנו בכתבך כי שמעת מקצת אחינו אנשי גליותנו ישמרם צורם שהם מהללים אותי ומרבים ומנשאים ועורכים אותי לגדולי איתנים לפי אהבתם ספרו ובטובם ובחסדם דברו וחברו ודבר דבור על אופניו ממני שמע ואל אדם אחר אל תישע אני קטן מקטני חכמי ספרד אשר עדים בגלות הורד ותמיד אשקד במשמרותי ולא השגתי חכמת אבותי כי ימים רעים וקשים פגעונו ובשלוה לא התלוננו יגענו ולא הונח לנו אבל רצתי אחר הקוצרים בכל שבילים ואלקטה בשבלים אקבץ הבריאות והמלאות והצנומות והרקות לא אבעט זה שבתי הבית מעט ולולא ה' שהיה לנו ואבותינו ספרו לנו לא השגתי המעט אשר אספור וממנו תמיד אשבור ועל אודות ידידנו תלמידנו רבי שלמה

סגן הכהנים החכם הנבון אשר אמרת בכתבך כי הוא מרחיב פיהו במהללנו ומאריך לשונו בשבחנו לשון הבאי דבר בתשוקתו, והגדיל לספר באהבתו ובחמלתו יצ"ו ויהיה כגן פורח ויחזירהו אלינו שלם ושמח.

ושאר עניני כתבך אשר שאלת להשיבך עליהם לך ראיתי להשיב בלשון קדר וניבו למען ירוץ הקורא בו בכל האנשים והטף והנשים כי תשובת ענינו אחד ראויה לעמוד עליה כל קהלותיכם יחד.

אמנם מה שזכרת מן העומד בארץ תימן שגזר שמד על ישראל והכריח כל המקומות שיש לו ממשלה עליהם לצאת מן הדת כמו שעשה הכנעני בארצות המערב שמועה זו הסירה הדר פנינו ורגזו וחלו עליה כל קהלותינו. ובאמת יש לנו לומר עליה שהיא שמועה רעה אשר כל שומעה תצלנה אזניו שרפו לה לבותינו ונתבלבלו מועצותינו לצרות הגדולות האלה נמשך לנו שמד בקצוי העולם ממזרח ומערב ויהיו בני ישראל בתוך אלה מזה ואלה מזה ועל העת הקשה הזאת שראה הנביא במחזה התחיל להעתיר בעדנו ולהתפלל עלינו ככתוב (עמוס ז ה) בו "ואמר אדני אלהים חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא "ודבר זה לא יהרהר בו בעל אמונה ולא ישליכהו מי שיש לו במשה אמנה ואין ספק להיות אלו חבלי משיח שהיו החכמים מבקשים מהבורא שלא יהיו מצואים בהם וגם הנביאים היו מרעידים בהעלותם אותם על רעיוניהם כמו שאמר ישעיהו (ישעיה כ"א ד') "תעה לבבי פלצות בעתתני וגו' וגם בספר הישר אמר הבורא אוי למי שיהיה מצוי באותו הזמן משומו אל.

אבל מה שאמרת שדעת קצת בני עמנו נעדרה ונתבלבלה ונעה לבבם והתחדש להם ספק, ונתעלפה סברתם וקצת לא סרו מאמונתם ולא נתעלפו ולא חרדו זה לזה, דבר זה כבר קדם על ידי דניאל עליו השלום כמו שהודיענו הבורא כי בהאריך לנו הימים בגלותנו ובבא הצרות עלינו יצאו רבים מן הדת ויתחדש להם ספק ויטעו וסבה זו תהיה בראותם דלדולנו ותוקף יד מונינו והתגברותם עלינו וקצתם לא יתחדש להם ספק ולא תתבלבל סברתם שנאמר (דניאל י"ב י) "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו" והוסיף לבאר לנו שאפילו המשכילים ההמה והמבינים שעברו עליהם צרות ועמדו כנגדם ונשארו באמונתם בה' ובמשה עבדו יעברו עליהם צרות קשות ורעות יותר מן הראשונות שעמדו כנגדם עד שיתחדש להם ספק ויטעו ויתעו עד שלא יתבאר להם כי אם מעט מזער כמו שאמר (דניאל י"א ל"ה) "ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהם ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד".

ועתה אחינו חייבים אתם להטות אזנכם ולשמוע מה שאסדר לפניכם ותלמדוהו לטף ולנשים כדי שיתקיים להם מה שהסתפק מאמונתם ותתחזק בנפשותם האמת שאין לזוז ממנה ויצילנו הבורא ויצילכם מן הספק.

דעו שזאת היא תורת ה' האמיתית שנתנה לנו על ידי אדון כל הנביאים הראשונים והאחרונים שבתורה הזאת הבדילנו הבורא משאר בני העולם שנאמר (דברים י' ט"ו) "רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה" ואין זה לפי שהיינו ראויים לכך אלא בחסדו של בורא וטובו שהתחסד אלינו והטיב לנו בשביל שקדמו לאבותינו מעשים טובים בידיעת הבורא ובעבודתו שנאמר (דברים ז' ז') "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם" וגו' ומפני שיחד אותנו הבורא במצותיו ובחוקותיו והתבארה מעלתנו על זולתנו בכללותיו ובמשפטיו שנאמר (דברים ד' ח') "ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים" וגו' קנאונו עובדי עבודה זרה כלם על דתנו קנאה גדולה וילחצו מלכיהם בשבילה לערער עלינו שטנה ואיבה ורצונם להלחם בה' ולעשות מריבה עמו ואלהים הוא ומי ירב לו ואין לך זמן מאז שנתנה לנו תורה זו עד זמננו זה שכל מלך גובר או מכריח או מתגבר או אונס שאין תחלת כוונתו ודעתו לסתור תורתנו ולהפך דתנו באונס בנצחון ובחרב כמו עמלק וסיסרא וסנחריב ונבוכדנצר וטיטוס ואדריונוס והרבה כיוצא בהם זהו הנוע האחד משני הנועים שהתכונו בו לנצח החפץ האלהי אבל הנוע השני הם המחודדים משאר המלכיות והחכמים משאר הלשונות כמו האדומים והפרסיים והיונים שאלו כמו כן שמו כונתם לסתור דתנו ולהפר תורתנו בטענות שטוענים אליה ובקושיות שמחברים ומגמתם בכל זה להפר התורה ולמחות עקבותיה בחבוריהם כמו שהתכונו האנסים במלחמותיהם ולא זה יצלח ולא זה שהקדוש ברוך הוא בשר אותנו על ידי ישעיהו שכל אנס או נצחן שיתכון לסתור תורתנו ולבטל דתנו בכלי זיין ישבר הבורא כלי מלחמתו ולא יצליח וזה על דרך משל כלומר שעצתו לא תשלם לעולם וכמו כן כל טוען שיתכון לבטל מה שבידינו יצא מחויב מן הדין בטענתו ויבטל אותה ולא תתקיים כמו שנאמר (ישעיהו נ"ד י"ז) "כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאם ה' " ושתי אלו הכוונות כלומר האומות המתכונים לשתי אלו הכוונות עלה בדעתם שבנין זה אינו נוח ליהרס ואף על פי כן עשו אחוה להרוס יסודות הדת שהוטבעו במעבה נאמן והם בכל זה מוסיפים יגיעה ועצב והבנין יעמוד על חזקתו והאמת תהתל בהם ותשחק כלומר הקדוש ברוך הוא שהוא האמת יושב ומהתל ושוחק בהם על שהם מתכונים בחלישות שכלם כוונה שאין לה תכלית ועל זה הענין אמר דוד עליו השלום ברוח הקודש בראותו

כוונתם לסתור דת האמת ובראותו שהקדוש ברוך הוא יושב ומשחק בהם (תהלים ב') "ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו".

ועדיין אנו בחונים ומנוסים בשתי הכתות האלו מיום מלכותנו וקצת ימי גלותנו ואחר כך התחדשה כת אחרת שמגדלת בעניה ומרה חיינו משתי עניני הכתות כלומר מכת ההתגברות ומכת הטענות והקושיות וראתה בעצה להכחיד שם אומה זאת מדרך אחרת והוא שהתנכלה בעצתה להתודע בשם נבואה ולחדש דת מבלעדי תורת ה' והודיעה ברבים ששתי התורות מאת ה' וכונתה לחדש הספק ולהכניס מבוכה בלבותינו בהיות התורה אחת הפך האחרת ושתיהן מכונות לאלוה אחד להיות זה מבוא ושער לסתור תורתינו ובכל זה כבר נבא דניאל ואמר בסוף שסופו להכשל שנאמר (דניאל י"א י"ד) "ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו" ואחריה לזמן ארוך עמדה דת מיוחסת אליה מאומות בני עשיו שלא היתה כונתה אליה ולא עלתה כן במחשבתה ולא הזיקה שום דבר לישראל ולא נולד הם ספק לא לכלל ולא ליחידים לפי שהתבאר להם חסרונה ושנכרתה ואבדה בידינו עד שנעשה בה מה שנעשה ועמד אחריו משגע ונהג כמנהגו כלומר לשנות דתנו הואיל ופתח בו הפתח והוסיף עם כל זה כונה אחרת שרדף אחר המלכות ובקש שישתעבדו לו והתחדש מה שהוא מפורסם.

וכולם אין חפצם אלא לדמות שקריהם לדת ה' ולא תדמה המלאכה האלהית למלאכה אנושית אלא לתינוק שאין לו ידיעה באחת מהן ואין הפרש בין דתנו זאת לשאר הדתות שרוצים לדמותן אליה אלא כמו שיש ההפרש בין האדם החי המרגיש ובין הצלם שפסלו האומן מעץ או שיצקו ממתכת כלומר מכסף או מזהב או שפתח מאבן גלל כלומר מאבני שיש וזולתו עד שתקנו וציירו בצורת אדם שהכסיל שאינו יודע החכמה האלהית והמלאכה ההיא, בראותו הצלם ההוא בדמות אדם בכל משטחו הגלוי וכתבניתו ובדמותו ובמראהו יחשוב שנעשה כמו שנעשה האדם לפי שאינו יודע הפנימיות של שניהם אבל החכם היודע הפנימיות של זה ושל זה אז יודע שהפנימיות של זה הצלם אין שם תקון מלאכה וכן ידע שהפנימיות של אדם יש בה הנפלאות האמתיות והמלאכות המורות על חכמת הבורא יתברך בראותו עצביו נמשכים בבשר שהוא סבת התנועה החפצית הנקרא בלשון ערב "עצל" ובלע"ז "מוסקול" באברי הבשר והתלכדם. ונטית יתרותיו ומקום דבוקם ולפיפת קשוריו ואיכות גדולו והרכבת אבריו ופרקיו ומוצא עורקיו המתנועעים והעורקים שאינם מתנועעים והתחלקם וישוב נתחיו קצתם על קצתם החיצונים והפנימים כל דבר ודבר על מתכונתו ותבניתו ובמקומו כן הדבר בכסיל שאינו יודע סתרי כתבי הקודש ופנימי המצות כשירצה לערוך דתנו זאת אל

דת המזויפת הנפעלת יחשוב שיש ביניהן ערך ודמיון הואיל וימצא בדת ה' איסור והיתר ובדת המזויפת הנפעלת כמו כן ובדת ה' ימצא מיני עבודות ובנפעלת כמו כן מיני עבודות ודת ה' יש בה צוויים הרבה ואזהרות ועונשים ושכר וכמו כן בזאת המזויפת הנפעלת ואלו היה יודע פנימיותיהן היה יודע שהדת האלהית האמיתית שחכמתה בפנימיותיה ושאין לה שום צווי ולא אזהרה שאין בפנימיות שלה דברים המביאים תועלת בשלמות האדם ומרחיקים ממנו נזק שמונע ממנו השלמות ההיא ויגיעו לו בהם מעלות המדות ומעלות הדעות להמון כפי יכלתם וליחידים כפי השגתם ובהם יהיה הקבוץ האלהי המעולה והמגיע והחונה על שתי השלמיות האלו כלומר השלמות הראשונה שהיא התמדת קיומו בעולם הזה על מיטב הענינים הנאותים לאדם והשלמות השניה שהיא השגת המושכלות כמו שהם בעצמם כפי כחו של אדם.

וידוע כמו כן שהדתות ההן המדמות לדתנו הם דברים שאין להם פנימיות אלא ספורים ודמיונים שהתכון להם המדמה לכבוד עצמו ולאמר עליו שהיה כפלוני ופלוני והתבארה עברנותו לנגד החכמים ונעשה הדבר שחוק וליצנות כמו שמשחקים מפעלות הקוף כשידמה מעשיו למעשה אדם וכבר הודיענו הבורא על ידי דניאל עליו השלום שדבר זה עתיד להיות ושבאחרית הדבר יעמוד אדם ויגלה דת שתדמה לדת האמת וידבר גדולות ויאמר שירדה עליו רוח נבואה ונתן לו ספר ושדבר הבורא עמו ואמר הוא לבורא וכיוצא בזה מהרבות דבריו אמר דניאל כשספר עמידת מלך אדום ודמה עמידת משגע ואיך יהיה נוצח למלך אדום ולמלך פרס ויון לקרן צומחת שארכה וגדלה כמו שיתבאר זה מן הפסוקים להמון וליחידים שהם ענינים שנגלו במציאות כלומר בעולם ואין לפסוקים ההם פירושים אחרים אלא כפשטם שכן אמר (דניאל ז' ח') "משתכל הוית בקרניא ואלו קרן אחרי זעירה סלקת ביניהון ותלת מן קרניא קדמיתא אתעקרו מן קדמיה ואלו עינין כעיני אנשא בקרנא דא ופם ממלל רברבן" ואתה עיין בחכמת זה המשל ותראה נפלאות אמר שראה הקרן הצעירה הצומחת ובעוד שהיה מתמיה על אריכותה ועל שהפילה שלש קרנות מלפניה עד שראה לקרן ההיא עינים כעיני אדם ופה מדבר גדולות כלומר שהעומד הזה ידמה דת שתדמה לדת האלהית ויאמר שהוא נביא וירבה דברים, ובאר לנו דניאל שכונתו תהיה להפר ולבטל התורה הזאת שבידנו ויתכון לשנותה שכן אמר (דניאל ד כ"ה) "ויסבר להשניה זמנין ודת ויתיהבון בידה עד עדן ועדנין ופלג עדן" ובאר לו הבורא יתברך לדניאל שהוא עתיד לאבדו אחר גדולתו וגדולת אריכותו עם כל הנשאר מן האומות שקדמוהו.

ושלשת המערערים האלה כלומר הכת האנסית והכת הטוענת טענות והכת המתדמה לדתנו כלן יאבדו ואם תראה להם שום גבורה ונצחון בשום זמן לא תעמוד להם הגבורה ההיא ולא יאריך להם הנצחון ההוא וכן גזר עמנו בוראנו יתברך והבטיחנו מעולם ועד עולם שכל זמן וזמן שיעמוד על שונאיהם של ישראל שמד או שיתחדש עליהם שום רוגז שהוא עתיד לסלקו ולהסירו שכן אמר דוד ברוח הקודש מספר בלשון האומה שמתרעמת מתוקף יד האומות בנו ופשוט מלכותם עלינו מתחלתנו ואף על פי כן אין בהם יכולת להאבידנו ולמחות את שמנו ואף על פי שרודפים אחרינו ומנגעים אותנו בשמדות וגזרות שכן אמר דוד עליו השלום (תהלים קכ"ט א-ב) "רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל רבת צררוני מנעורי גם לא יכלו לי" ואתם אחינו האינכם יודעים שבימי נבוכדנצר הרשע הכריחו את ישראל לעבוד עבודה זרה ולא נצל מן הנמצאים אלא דניאל חנניה מישאל ועזריה וסוף דבר השמידו הבורא יתעלה והאביד נימוסו וחזרה האמת למה שהיתה וכן אירע בבית שני כשגברה מלכות יון הרשעה וגזרו שמדות גדולות ומשונות על ישראל לאבד הדת וגזרו עליהם חלול השבת ולהפר ברית מילה ושיכתוב כל אחד מישראל בלבושו שאין להם חלק בה' אלהי ישראל ושיחוק בקרן שורו כעניין הזה ואחר כך שיחרוש בו ועמדו בגזרה זו כמו חמשים ושתים שנה ואחר כך אבד הקדוש ברוך הוא מלכותם ודתותיהם יחד וכן תמצא לרבותינו אומרים ברוב המקומות פעם אחת גזרה מלכות יון הרשעה שמד על ישראל ושלום על ישראל כך וכך גזרו עליהם ואחר כך היה מבטל הבורא יתברך הגזרה ההיא והיה משבית אותה כשהיה מבטל ומשבית הגוזר אותה וכן אמרו זכרונם לברכה "שמדא עביד דבטיל".

וכבר הבטיח הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו עליו השלום שאף על פי שישתעבדו האומות בזרעו ויענו אותם ויגברו עליהם הם ישארו ויעמדו והמשתעבדים בהם יחלפו ויאבדו כמו שנאמר (בראשית כ"ח י"ד) "והיה זרעך כעפר הארץ" כלומר אף על פי שהם נתונים למרמס ולמרפס כעפר הזה שהכל דורסים אותו סוף שיגברו וינצחו וכן על דרך המשל כמו שהעפר באחריתו יעלה על הדורסים אותו וישאר הוא והדורסים אותו לא יעמדו.

והנה באר ישעיהו עליו השלום והודיענו משמו של הקדוש ברוך הוא שהאומה הזאת כל ימי היותה בגלות כל מי שיעלה במחשבתו להתגבר עליה ולאנס אותה אפשר לו לעשות ויצליח אבל באחריתו ישלח הקדוש ברוך הוא מושיע ויסיר ממנה חוליה וכאבה, שכן אמר (ישעיהו כ"א ב) "חזות קשה הגד לי הבוגד בוגד והשודד שודד עלי עילם צורי מדי כל אנחתה השבתי" וכן הבטיחנו הבורא על ידי נביאיו שלא נאבד ולא יעשה

עמנו כליה ולא נסור לעולם מלהיות אומה חסידה וכמו שאי אפשר שתתבטל מציאותו של הקדוש ב"ה כן אי אפשר שנאבד ונתבטל מן העולם שכן אמר (מלאכי ג' ו) "אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם" וכמו כן בשרנו והאמין אותנו יתברך שמו שנמנע אצלו למאוס אותנו בכללנו ואף על פי שנכעיסהו ונעבור על מצותיו שכן כתוב (ישעיה ל"א ל"ז) "כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי הארץ למטה גם אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם ה' " וכענין זה בעינו הבטיחנו בתורה על ידי משה רבנו עליו השלום שכן כתוב (ויקרא כו מד) "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלהיהם".

ואתם אחינו חזקו ואמצו והשענו על הפסוקים האלה האמתיים ואל יבהילו אתכם השמדות אם תכפו אתכם ואל יפחיד אתכם תוקף יד האויב עליכם וחלישות אומתנו שכל העניין הזה אינו רק נסיון ובחינה להראות אמונתכם וחבתכם בעולם ושלא יחזיקו בדת האמת בעתות כאלו אלא החכמים יראי ה' מזרע יעקב הזרע הטהור והנקי שנאמר עליהם (יואל ג' ה') "ובשרידים אשר ה' קורא" באר שהם יחידים והם האנשים שעמדו אבותם על הר סיני ושמעו הדבור מפי הגבורה ושלחו ידיהם ואמונתם לברית וקבלו על עצמם המעשה והקבלה ואמרו "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" וחייבו דבר זה עליהם ועל הבאים אחריהם שכן כתוב (דברים כ"ט כ"ח) "לנו ולבנינו עד עולם" וכבר הבטיחנו הבורא יתברך כאדם הנכנס ערב לחברו ודי לנו בערבותו והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואת משה רבינו בכל מה שבא על ידו הם ובניהם ובני בניהם עד עולם שכן אמר הקדוש ברוך הוא יתברך (שמות י"ט ט') "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם" לפיכך יש לדעת שכל מי שנטה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא שאינו מזרע האנשים ההם וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה על כל המסתפק בנבואה לא עמדו אבותיו על הר סיני המקום יצילנו ויצילכם מן הספק וירחיק ממנו ומכם המחשבות המביאות לידי ספק ולידי מכשול.

לפיכך אחינו כל ישראל הנפוצים בקצוות הארץ חייבים אתם לחזק קצתכם לקצתכם ולאמץ ולזרז הגדולים לקטנים והיחידים להמון ותחברו אומתכם על דבר אמת שלא ישתנה ולא יופר ולהרים קולכם באמונה שלא תפול לעולם ולא תשחת והוא להודיע לרבים שהקדוש ברוך הוא הוא אחד ולא כשאר האחדים ולהודיע שמשה הוא נביאו ומדבר עמו והוא אדון כל הנביאים והוא שלם מכולם והוא המשיג מהקדוש ברוך הוא מה שלא השיג אחד מכל הנביאים לא לפניו ולא לאחריו ושספר תורה זה כולו מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל" הוא דבור מאת הבורא יתברך למשה רבינו שנאמר

(במדבר י"ב ח') "פה אל פה אדבר בו". ושאין להפר ולא לשנות ולא להוסיף ולא לגרוע לעולם ושלא תבא מאת ה' תורה זולתה ולא ציווי ולא אזהרה וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד וגם הזהירנו מלשכחו אותו וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו הוא מה שנאמר (דברים ד' ט-י) "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב לאמר" וראוי לכם אחינו שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדורו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו והטענה המביאה לידי אמת וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקדוש ברוך הוא שנאמר (דברים ד' ל"ב) "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך וגו' " ודעו אחינו בברית הזאת ובסברה הזאת שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא יהיה אחריו כמוהו והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ברוך הוא ושתראה כבודו עין בעין ודבר זה הי' שתתחזק האמונה חזוק שלא ישנהו משנה ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלנו לבל ימעדו אשורנו בעתות כאלו כשיתחדש שום רוגז או שמד על יהודים חס וחלילה וכשתתגבר יד האנס שכן כתוב (שמות כ' כ') "כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" כלומר שזה הנגלה עליהם בענין זה, כדי שתעמדו בכל נסיון שיפגע בכם באחרית הימים שלא יזוז לבבכם ולא תחטאו ואתם אחינו היו על בריתכם קיימים ובדתכם מחזיקים ועל אמונתכם נוהגים ועומדים.

ושלמה המלך עליו השלום דמה אותנו לאשה יפה בתכלית היופי שאין בה דופי שנאמר (שיר השירים ד' ז) "כלך יפה רעיתי ומום אין בך" ודמה שאר האמונות והסברות שרוצים להמשיכה אליהם ולהחזירה לאמונתם כאנשי הבליעל השטופים בזמה והמפתים הנשים שהן בנות חיל להשיג מהן תאותם המכוערת כן אירע לנו עם אלו שהם משיאים אותנו ומפתים להחזירנו לדתותיהם ואולי נאחז ונסתבך בסבכי פחזותם ובענפי שקריהם ואחר כך חזר בחכמתו בלשון תשובת האומה כאלו היא אומרת לאותם שהם רוצים לפתותה ולהראות להם שסברתה מעולה מסברתם לאיזה דבר מתחזקים בי התוכלו להראות לי כמו "מחולת המחנים" (שיר השירים ז' א) כלומר שהאומה תטעון כנגדם ואומרת להם הראונו כמו מעמד הר סיני שהיה בו מחנה אלהים ומחנה ישראל זה לעומת זה אז אשוב לעצתכם וזה המאמר הוא על דרך משל "שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים", ופירש "שולמית" השלמה החסידה ו"מחולת המחנים" שמחת מעמד הר סיני שהיה בו מחנה ישראל שנאמר

(שמות י"ט י"ז) "ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר" ומחנה אלהים כמו שנאמר (תהילים ס"ח י"ח) "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן ה' בם סיני בקודש" ראה חכמת המשל וסודו שהוא החזיר מלת "שובי" ארבע פעמים בזה הפסוק להיות לרמז שאנו נרדפים ארבעה פעמים לצאת מן הדת בכל אחת מן המלכיות האלה הארבעה שאנו היום באחרונה מהן.

והבטיחנו הקדוש ברוך הוא בתורתו ואמר כי בהיותם מכריחים אותנו לאחז בסברתם, שנאמר (דברים ד' כ"ח) "ועבדתם שם אלהים אחרים מעשה ידי אדם" אבל בכל זה לא יהיה זה בכלל בכל הארץ ולא תכרת התורה ממנו לעולם והבטיח ואמר (דברים ל"א כ"א) "כי לא תשכח מפי זרעו" ובאר לנו על ידי ישעיהו מבשר אומתנו שהאות ביננו ובינו יתברך והמופת המורה שלא נאבד הוא קיום תורת ה' ודברו בינינו שנאמר (ישעיהו נ"ט כ"א) "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך וגו' " וגם התפארה אומתנו לפני הקדוש ברוך הוא על שתסבול צרות השמדות ותשא הצרות התוכפות עליה שכן כתוב (תהלים מ"ד כ"ג) "כי עליך הורגנו כל היום" זה דורו של שמד.

ויש עלינו לשמוח במה שנסבל ונשא מן הצרות ואבדת הממון והגלות והפסד ענינינו שכל זה לתפארת היא לנו לנגד בוראנו וכבוד גדול וכל מה שיפול ממנו בענין הזה הוא חשוב כקרבן כליל על גבי המזבח ויאמר לנו על זה (שמות ל"ב כ"ט) "מלאו ידכם היום לה' ולתת עליכם היום ברכה". לפיכך ראוי להם שיברחו וירדפו אחרי ה' ויכנסו למדברות ולמקומות שאין בהם ישוב ושלא יחושו על התבודדם מאנשי סודם וגם לא יחוסו על אבדת ממון שכל זה דבר מועט ומצער לנגד מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא המולך על הכל השם הנכבד והנורא הזה ה' אלהיך ונאמן הוא לשלם שכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא ועל הדרך הזה מצאנו החסידים הטהורים רודפים האמת ומשיגים אותה הם בורחים לדת האל מקצוות הארץ הרחוקות וישימו מגמותם למקומות החסידים כדי שיוסיפו להם מאור התורה כדי שישיגו בענין זה מן הקדוש ברוך הוא מן הטובה ואיך לא ימאס האדם ואיך לא יקוץ בארץ מולדתו ובבני משפחתו בשביל התורה כלה בכללה והנה מצאנו איש אחד בין שאר בני אדם כשלא ימצא די מחייתו במקום אחד עד שיקוץ בו ויצר לו מקומו יצא משם למקום אחר כל שכן כשיצר לו מקומו מצד תורתו ומצד אמונת האל שלא יברח ממנו אל מקום אחר ומי שלא יתכן לו לצאת בשום זמן לא ינהל נפשו לאט ויפשע בעצמו ויעשה הפקר לחלל השבת ולאכול האיסורים ויעלה על לבו שפרק מעליו עול התורה שהתורה הזאת לא יוכל להמלט ולהנצל ממנה אפילו אחד מזרע יעקב לעולם לא הוא ולא זרעו ולא זרע זרעו בין ברצונו בין שלא ברצונו אבל הוא

נענש על כל מצוה ומצוה שבטל מן הצווים כלומר ממצות עשה וגם יענש על כל מה שיעבור ממצות לא תעשה ולא יעלה על הדעת שבהיותו עושה החמורות שלא יענש על הקלות כדי שיפקיר עצמו להן אבל ירבעם בן נבט שחיק עצמות יענש על העגלים שחטא בהם והחטיא את ישראל וכמו כן יענש על שבטל מצות סוכה בסוכות וזה העיקר יסוד מיסודי התורה והדת ולמדוהו ועשו היקש עליו.

ומה שזכרת מדבר הפושע שהכניס בלבות העם שמלת "במאד מאד" (בראשית י"ז כ') הוא נאמר על משגע וכן מה שאמר (דברים ל"ג ב') "הופיע מהר פארן" רומז אליו וכן מה שנאמר (דברים י"ח ט"ו) "נביא מקרבך מאחיך כמוני" וכן הבטחתו לישמעאל (בראשית י"ז כ') "ונתתיו לגוי גדול" דברים אלו כבר נדחו ונסתרו מרוב הרגלתם בפי הכל ולא נאמר בהם שהם בתכלית התלישות בלבד אבל אומרים שצחוק הוא והתול לקחת מהם ראיה והם דברים שאינם מביאים ספק בשום פנים ואפילו בלב ההמון והפושעים בעצמם המשחקים בדברים האלו אין דעתם שכן הוא וגם אינו מסתפק להם, אבל כוונתם באלה הדברים להתפאר בהם בפני הגוים ולהראות להם שהם מאמינים אבל הקלון שאומר שמשגע כתוב בתורה והישמעאלים עצמם אינם מאמינים בראיות אלו ואינם מקבלים אותן ואינם לוקחים אותן לראיה לפי שבטולה מבואר ומפני שלא מצאו להם טענה בשום פנים בפסוק מפסוקי התורה ולא בסברה ולא בדמיון כדי שיתלו ממנו הוצרכו לומר שהחלפנו התורה ושנינו אותה ושגררנו שם פלוני מן התורה ולא מצאו להם שום טענה להנצל יותר קרובה מזו ואף על פי שהיא בתכלית ההריסה ובטולה גלוי אפילו להמון כל שכן ליחידים הואיל והתורה העתיקוה ללשון ארמית ולשון פרס ולשון יון ולשון לעז קודם שעמד הפסול כמה מאות מן השנים ועוד שהיא מקובלת דור מפי דור ממזרח העולם ועד מערבו ולא נמצא בכל זה שום חלוף כלל ואפילו בדקדוקיה אפילו בין קמץ חטף לשורק לא נמצא בה שום חלוף ולא הוצרכו לטענה זו החלושה אלא שלא מצאו שום ספק בתורה וביאור הדבר ממה שכתוב "ונתתיו לגוי גדול" אין רצונו לומר גדול בתורה ובנבואה אלא במנין בלבד וכבר נאמר בעובדי עבודה זרה (דברים ד' ל"ח) "גוים גדולים ועצומים" וכן במה שאמר "במאד מאד" אלו היתה הכונה בו שיצא ממנו פלוני היה אומר "וברכתיו במאד מאד" ואז היה אפשר להתלות זה הטוען בחוט של קורי עכביש לומד שענינו אברכנו להיות מזרעו פלוני אבל הואיל ואמר "במאד מאד" אחר שאמר "והרבתי" יורה הדבר שאינו אלא על דרך ההפלגה ברב המנין והנה באר הקדוש ברוך הוא בתורה לאברהם אבינו עליו השלום שכל מה שהבטיחו הבורא יתברך מברכות ושיתן מצוות לזרעו ויבדיל אותו מזולתם שבשביל זרע יצחק נאמר בלבד זה

ולא על זה האחד והוא סמוך ומושג לברכת יצחק שנאמר (בראשית כ"א י"ג) "וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא" ובאר בזה שהעיקר יצחק וזה האחר טפל ועוד ביאר בפירוש ואמר (בראשית כ"א י"ב) "כי ביצחק יקרא לך זרע" ועוד כשנסכים על ישמעאל שאפילו היות זרעו הרבה במנין לא יהיה חסיד ולא יהיה לו חן בשלמות האנושית כדי שתתפרסם בו ותתודע, אבל תתודע חסידותך בזרעך החסיד והוא הזרע הבא מיצחק וזה פירוש "יקרא" כמו שנאמר (בראשית מ"ח ט"ז) "ויקרא בהם שמי ושם אבותי" כלומר יתפרסם בהם ויתודע ואחר כך באר יצחק שהברכות ההן שהבטיח בהן לאברהם שבכלל הברכות ההם שיקים בריתו ותורתו של הבורא בזרעו כמו שאמר לבניו (בראשית י"ז ח) "והייתי להם לאלהים" ואחר כך יחד יצחק והבדילו מישמעאל בכל הברכות האלו כמו שבארנו ויחדו בברית זולת ישמעאל כמו שנאמר (בראשית י"ז כ"א) "ואת בריתי אקים את יצחק" ואחר שאמר בשביל ישמעאל (בראשית י"ז כ) "הנה ברכתי אותו" באר לנו הקדוש ברוך הוא ענין זה על ידי יצחק שיעקב יחד בכל הברכות האלו זולת עשו, והוא מה שאמר יצחק (בראשית כ"ח ד') "ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך".

הנה התבאר לנו שמעלת התורה שהבטיח בה הקב"ה לאברהם שתתקיים בזרעו שיצחק הוא המיוחד בה ואחריו יעקב מזרע יצחק וכן מצאנו הנביא עליו השלום שנתן הודאה להקדוש ברוך הוא על הטובה הגדולה הזאת שכן כתוב (תהילים ק"ה ט') "אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם". ומה שיש לך לדעת שזה השם שעלה בדעת הישמעאלים שכתוב בתורה שאחזו בו הפושעים כלומר "במאד מאד" שהוא "מחמד" אינו מחמד אלא אחמד כי הוא פשט המאמר שהם אומרים שהוא כתוב בתורה וכשליחות המכזבים שהוא "אבנגלוו" ששמו "אחמד" ומספר "במאד מאד" אינו עולה למספר "אחמד" שסוברים שהוא כתוב בתורה.

אבל מה שאומר"הופיע מהר פארן" בידוע שהוא פועל עבר ואלו אמר "יופיע" אז יכול היה הטוען להתלוצץ ולהתלות בו אבל הואיל ואמר "הופיע" הורה שהוא דבר שכבר עבר וביאור הדבר שהוא מספר מעמד הר סיני ואומר כשנגלה על הר סיני לא נגלה מן השמים על הר סיני כרדת אבני אלגביש אלא נגלה מעט מעט לאט מראשי ההרים מראש הר לראש הר עד שירד על הר סיני ואמר (דברים ל"ג ב') "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש למו מימינו אש דת למו" והדבר מובן למי שירצה כלומר לישראל והבן איך דייק שפארן שהוא יותר רחוק נאמר בו "הופיע" ושעיר שהוא יותר קרוב אמר "זרח" וסיני שעליו היתה הכונה ובו שכן הכבוד כמו שנאמר (שמות כ"ד ט"ז) "וישכן כבוד ה' על הר סיני" אמר בו "מסיני בא" וכענין זה ספרה דבורה כשספרה

מעמד הר סיני שהכבוד נגלה לאט לאט מהר להר שכן כתוב (שופטים ה' ד') "ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו וגו' " ועל הדרך שבארוהו חכמים זכרונם לברכה שהקדוש ברוך הוא שלח נביא לאדום קודם משה רבינו להורות להם התורה ולא רצו לקבלה וכן שלח לישמעאל והראה אותה להם ולא קבלוהו ממנו ואחר כך שלח לנו משה רבינו וקבלנוה ואמר (שמות כ"ד ג') "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" וכל זה דבר שהיה קודם מתן תורה וכן באו המלות מורות על פעלים עוברים "בא" "וזרח" "והופיע" ואינן להבא.

אבל הראיה שהם מביאים ממה שנאמר (דברים י"ח ט"ו) "נביא מקרבך מאחיך כמוני יקים לך ה' אלהיך אליו תשמעון" ואמרת שמקצתם הסתפק להם זה ומקצתם הסתלק מהם הספק באמרו "מקרבך" ולולי מלת "מקרבך מאחיך" היתה זאת להם לראיה במקום הזה יש לך לכוון שכלך שתתבונן במה שאומר לך דע שלא יעבור לשום אדם לקחת מלה אחת מענין שכלו דבק ומתחבר להיות לו לראיה ולסמוך עליה אבל ראוי לו לעיין במה שקדם מן הענין ומה שאחריו כלומר שיעיין בתחלת המלה ההיא שסמך עליה מתחלת ענינה ובאי זה ענין ופסוק עד שישלם הענין ואז ידע כונת אומר הענין ואז יקח ראיה ממנו ואין ראוי לשום אדם לקחת ראיה מדבר מוכרת מאשר לפניו ומאשר לאחריו ואלו היה זה עובר כמו כן ראוי לומר שהקדוש ברוך הוא הזהירנו שלא נשמע מן הנביא שכן הוא אומר (דברים י"ג ד') "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא" וכן נוכל לומר שהקדוש ברוך הוא צונו לעבוד עבודה זרה חס וחלילה שכן כתוב (דברים י"א ט"ז) "ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם" והרבה כיוצא בזה ודבר זה מבואר בטולו שאין לוקחים ראיה משום פסוק בשום פנים עד שידעו כונת הענין מתחלתו ועד סופו ואז יובן ענינו והפסוק הזה שהוא "נביא מקרבך מאחיך כמוני" ראוי לעמוד על מה שלפניו ושלאחריו ממה שהוא דבק לענין כדי שיובן ולא ישאר בו ספק בשום פנים וביאור הדבר שהוזהרנו בתחלת הפרשה מלהתעסק בקסמים ובמעוננים ובחכמת הכוכבים ובכשפים ובחברים והדומה להם בדברים אלו שחושבים האומות שבהם יוכלו לדעת העתידות קודם שיתחדשו ומתכונים אליהם וכשהזהירנו יתברך מלהתעסק בדברים אלו אמר לנו שכל האומות חושבים שיודעים מה שיתחדש קודם שיתחדש מן הדרך הזה ואתה לא תדע מזה הדרך מה שעתיד להיות אבל תדע אותו על ידי נביא שאקים לכם להודיעכם העתידות ויאמינו דבריו ולא יחטא בכל מה שיאמר ותהיו יודעים העתיד להתחדש קודם שיתחדש מבלי קסמים וחברים ומאין דין הכוכבים וזולתם ואחר כך באר לנו שדבר זה יהיה בנו בלי טורח ואמר כי נביא שישלח אלינו להודיענו העתיד יהיה מקרבכם כדי שלא תצטרך

לשוטט אחריו מעיר לעיר ולהלוך אחריו מהלך רחוק וזהו ענין "מקרבך" ואחר כך הודיע דבר אחר ואמר ובהיותו קרוב מכם ובקרבכם יהיה מכם כמו כן כלומר מישראל כדי שתהיה המעלה הזאת מיוחדת לכם והיא לדעת מה יהיה ולפיכך הוסיף במאמר ואמר "כמוני" שמא יעלה על דעתך הואיל וכתיב "מאחיך" יתכן להיות מעשו ומישמעאל לפי שמצאנו כתוב בעשו (במדבר כ' י"ד) "כה אמר אחיך ישראל" לפיכך הוצרך לומר "כמוני" כלומר מבני יעקב ואין"כמוני"בכאן להיות כמוהו במעלת הנבואה שכבר אמר (דברים ל"ד י') "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה"והוא בעצם הפרשה המורה על מה שזכרנו אמר (דברים י"ח י' – ט"ו) "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים" "תמים תהיה עם ה' אלהיך" "ואתה לא כן נתן לך ה' אלהיך נביא מקרבך מאחיך כמוני".

הנה התבאר והתאמת שהנביא הזה שהבטיח במקום הזה אינו נביא שיבא במצוה ולא יחדש תורה אבל הוא איש שלא יצריכנו לקסמים ולמעוננים ולחכמת הכוכבים ונשאל ממנו מה שיארע לנו כמו שהאומות שואלים למעוננים ולקוסמים שכן מצאנו שאול ששאל לשמואל על אבדה שאבדה לו אבל שלא נאמין בנבואת זיד ועמר אין זה בשביל שאינם מישראל כמו שחושבים ההמון עד שנצטרך לדייק ממלת "מקרבך מאחיך", שהרי איוב וצופר ובלדד ואליפז ואליהוא כולם אצלינו נביאים ואע"פ שאינם מישראל וכן חנניא בן עזור נביא שקר ואף על פי שהוא מישראל אבל נאמין בנביא או נכחישהו מצד נבואתו ולא מצד יחוסו ובאור זה הדבר שזה משה רבינו רבם של כל הנביאים ששמענו הדבור המדבר אליו והאמננו בו ובנבואתו ואמרנו לו (דברים ה' כ"ד) "קרב אתה ושמע וגו' " והוא אמר לנו שלא נשארה מצוה בשמים לתת ואין שם אמונה אחרת ולא תורה בלתי זאת שתבא שנאמר (דברים ל' י"ב) "לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה" והזהירנו שלא נוסיף ושלא נגרע בתורה זאת שנאמר (דברים י"ג) "לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו", וחייבנו בשם הבורא להאמין בתורה הזאת אנו ובנינו ובני בנינו עד סוף כל הדורות שכן כתוב (דברים כ"ט כ"ח) "הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת" וכל נביא שיעמוד, בין שיהיה מיוחס לכהונה או ללויה או שיהיה עמלקי ויאמר שאחת מכל המצות הנכללות בספר התורה שבטל חיובה שקר והכחיש נבואתו של משה רבינו שהוא אמר "לנו ולבנינו עד עולם" לפיכך נכחישהו ונהרוג אותו אם תהיה לנו יכולת על זה ואין לנו להשגיח על מופתיו כמו שלא נשגיח לנביא האומר לעבוד עבודה זרה שכן אמר (דברים י"ג ג'-ד') "ובא האות והמופת" "לא תשמע אל דברי הנביא" שהרי משה רבנו

עליו השלום אמר לנו לא תעבדו עבודה זרה לעולם לפיכך נדע שאות הזה שעשה בשם עבודה זרה אינו כי אם בלאט וכישוף וכן אמר לנו משה עליו השלום שהתורה הזאת עומדת לעולם לפיכך כל נביא שיאמר שהיא לזמן קצוב יש לנו לדעת מפשט נבואתו שהוא נביא שקר שהרי בא להכחיש משה רבנו לפיכך לא נבקש ממנו אות ומופת ואם עשה לא נשגיח בו שיחשב שהוא מופת בעשותו אותו לפי שאמונתנו במשה לא היתה מצד המופת כדי שנתחייב מצד זה (בשביל זה) להקיש בין מופת הנביא הזה למופת משה רבינו אבל האמננו בו לפי ששמענו הדבר כמו ששמע הוא ובזה האמננו בו אמונה שלמה מקוימת עד עולם שנאמר (שמות י"ט ט') "וגם בך יאמינו לעולם" ואנחנו בענין זה עם משה רבינו כמו שני עדים שהעידו שראו שום דבר שכל אחד מהם יודע בודאי שהוא שאמת יעיד חבירו ואמתות דברו ואינם צריכים להביא על דבריהם ראיה בפני המון העם וכן הדבר בנו אנחנו עדת ישראל ידענו אמתות משה רבינו לפי שראינוהו במעמד הר סיני בשעת הדבור לא מפני המופת, אבל עשה כל מה שעשה מן המופתים לפי הצורך כמו שהתבאר מפסוקי התורה ומפני שהעיקר הגדול הזה הוא נשכח ואינם סומכים עליו רוב אומתנו בשביל זה אין אנו מאמינים במופתים כמו שאנו מאמינים במשה רבינו ולא בשוה ביניהם באמונה ובשביל זה אמר שלמה עליו השלום בלשון האומה (שיר השירים ד' א') "מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים" אמר אם תוכלו להעמיד לי כמו מעמד הר סיני לפיכך אם יעמוד נביא מישראל או משאר האומות ויקרא בני אדם לדתו של משה רבינו ולא יוסיף ולא יגרע כמו ישעיהו וירמיהו וזולתם נשאל ממנו מופת אם יתן מופת נאמין בו ויהיה אצלנו במעלות הנביאים ואם יחסר ויפול שום דבר מכל דבריו יהרג ומה שאנו מאמינים בו בתתו מופת ואף על פי שאפשר שהוא מכחיש שהקדוש ברוך הוא צונו על ידי משה ואמר לנו כשיעידו שני עדים בשום דבר חתוך הדין על פי עדותם ודן אותם לכף זכות והעמידם על חזקת כשרותם ואף על פי שיתכן שיעידו באמת או שיעידו בשקר וכן צונו שאם יקום נביא ונתן אות או מופת ונראה לפי דעתו הפעולות כפי חתוך דבריו אף על פי שהדבר אפשר אם הוא אמת או שקר ובאר לנו כמו כן שיש דברים שאינם מתקבלים לצד הנבואה והם כל דבר שיבא להכחיש נבואתו של משה רבינו עליו השלום.

וכבר בארנו הענין זה בתכלית הבאור בתחלת חבורנו הגדול בפירוש המשנה ומשם תלמוד העקרים האלה הגדולים שהם אדני התורה ועמודי האמונה מה שראוי לך לדעת כי כאשר אין תוספות בתורת משה ולא גרעון בכתובים כמו כן אין תוספות וגרעון בפירושה המקובל והוא שקבלו החכמים איש מפי איש והיא תורה שבעל פה.

אבל מה שזכרת מדבר הקצים ומה שבאר רב סעדיה ז"ל בהם תחלת מה שיש עליך לדעת שהקץ על דרך האמת לא יתכן לשום אדם לדעת אותו לעולם כמו שבאר דניאל ואמר (דניאל יב ט') "כי סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ" אבל רוב ציור קצת החכמים על זה ועלה ברעיוניהם שהשיגוהו כבר קדם הנביא להודיע ענין זה ואמר "ישוטטו רבים ותרבה הדעת" כלומר ירבו הדעות והסברות בו וכבר באר הקדוש ברוך הוא על ידי נביאיו שקצת בני אדם יחשבו קצים למשיח ויעברו הקצים ולא יתקיימו ואחר כך הזהירנו מלהסתפק בענין זה ואמר אל יעציבו אתכם אם לא יעלה חשבונם אבל כל מה שיוסיף להתאחר הוסיפו בו תקוה שכן אמר (חבקוק ב' ג') "כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר" ודע שהקץ שבאר הקדוש ברוך הוא אותו בבאור כלומר גלות מצרים שאמר (בראשית ט"ו י"ג) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" לא נודעה אמתתו ונפל בו ספק מהם מי שסבר שארבע מאות שנה אלו משעה שירד יעקב אבינו למצרים ואחרים חשבו משהתחיל השעבוד והיא שנת שבעים לאחר שירד יעקב אבינו למצרים ואחרים חשבו אותן משעה שנאמרה נבואה זו לאברהם אבינו והוא מעמד בין הבתרים, וכשמלאו ארבע מאות למעמד בין הבתרים יצאו ממצרים קצת בני ישראל קודם שעמד משה רבינו שלשים שנה ועלה בדעתם שכבר תם הקץ והרגום המצרים והכבידו עליהם השעבוד כן הודיעונו החכמים זכרונם לברכה ועל האנשים ההם אשר טעו בחשבונם ודמו שכבר באה הגאולה ויצאו אמר דוד (תהלים ע"ח ט') בני אפרים נושקי רומי קשת הפכו ביום קרב" והקץ האמתי היה ארבע מאות שנה משנולד יצחק שהוא זרע אברהם שנאמר "כי ביצחק יקרא לך זרע" ואמר יתברך (בראשית ט"ו י"ג) "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" ובזמן הגלות ישלטו אותם וישעבדו בהם וייגעום כך הוא פירוש הפסוק "והיו ארבע מאות שנה" לגרות לא לשעבוד ולא התבאר זה עד שעמד הנביא הגדול ונמצא שמיום שנולד יצחק עד שיצאו ממצרים ארבע מאות שנה בשוה ואתה דון מקץ זה קל וחמר ומה הקץ הזה שנודע זמנו והתבאר לא ידעוהו כל שכן הקץ הזה הארוך שפחדו הנביאים וחרדו מרוב אריכתו עד שאמר הנביא על דרך התמה (תהלים פרק ו') "הלעולם תאנף בנו תמשוך אפך לדור ודור". ואמר ישעיהו כשספר אריכות הגלות הזו (ישעיה כ"ד כ"ב) "ואספו אספה אסיר על בור וסגרו על מסגר ומרוב ימים יפקדו" ובאר לנו דניאל עמק ידיעת הקץ והיותו סתום ונעלם ולפיכך מנעונו החכמים זכרונם לברכה מלחשוב הקצים לביאת משיח לפי שיכשל בהם ההמון ושמא יטעה בראותו שבאו הקצים ולא בא וכן אמרו החכמים זכרונם לברכה תפח רוחם של מחשבי קצים לפי שהם תקלה

לעם לפיכך התפללו עליהם חכמים שתפח דעתם וישחת חשבונם ואנו דנים את רב סעדיה לכף זכות ונאמר שמא מה שהביאו לענין זה ואף על פי שהיה יודע שהתורה אסרה זה לפי שהיו בני דורו בעלי סברות רבות נשחתות וכמעט שתאבד תורת ה' לולי הוא עליו השלום לפי שהוא גלה מן התורה מה שהיה נעלם וחזק ממנה מה שנדלדל והודיעו בלשונו ובכתבו וקולמוסו וראה בכלל מה שראה בדעתו לקבץ המון העם על דרך חשבון הקצים כדי לאמץ אותם ולהוסיף על תוחלתם והוא התכוון בכל מעשיו לשם שמים ואין לטעון עליו על שטעה בחשבנותיו כי כוונתו היתה מה שאמרתי.

אבל מה שראיתיך משתוקק אליו מחכמת הכוכבים וקבוציהם שהם קוראין בלשון ערב שעברו מהם מה שאתה מצפה כל זה הסר מלבך ונקה דעתך ממנו ורחץ שכלך כמו שרוחצים הבגדים המטונפים מטנופם לפי שהם דברים שאין בהם ממש ואינם אמת אצל החכמים השלמים ואפי' לשאינם מאמינים בתורה כל שכן למקבלי התורה והפסד דבר זה מבואר מאד בטענות שכליות אמתיות אין זה מקום לזכרן אבל שמע שמץ דבר ממה שבא בכתוב בענין זה דע שמשה רבינו עליו השלום בשעה שעמד היו כל האצטגנינים פה אחד אומרים שאומה זו לא תהיה לה תקומה ולא יקל מעליה השעבוד שהיא בו לעולם ובשעה שחשבו שהיו בתכלית השפלות אז הופיעה עליהם הרוממות ונולד אז מבחר מין האנשים ומעולה שבהם וכשהיו כולם על מחשבה אחת שארץ מצרים ישלם אוירה וישמן והיו יושביה בתכלית השלוה אז באו עליהם המכות כמו שאמר ישעיהו כשהיה מספר זה הענין (ישעיה י"ט י"ב) "איה איפוא חכמיך ויגידו נא לך" וכן אירע למלכות נבוכדנצר כשהיו כל איצטגניניה וחכמיה וכל הנקרא בשם חכם על עצה אחת שאז היתה התחלת רוממותה וממשלתה מתאמצת והולכת אז נשמדה ממשלתם ואבדה כמו שאמר עליה הקדוש ברוך הוא וכן אמר ישעיהו מהתל בהם ומשחק עליהם ולפי שהיו חכמיה מתפארים בחכמתם ומהתל כמו כן מן הממלכה שהיו אומרים שיש ביניהם חכמים שחכמתם מועלת להם אמר (ישעיה מ"ז י"ג) "נלאית ברב עצתיך יעמדו נא ויושיעוך הוברו שמים החוזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבואו אליך" על זה הענין יהיה הדבר לימות המשיח מהרה יגלה שכשיחשבו עובדי עבודה זדה שאומה זו לא תהיה לה לעולם ממשלה ולא יגאלו מן השעבוד שהם בו וכל החכמים כולם פה אחד בעצה זאת וגם הקוסמים בעלי הכחות יפר הקדוש ברוך הוא מחשבתם וסברתם הנכחשת ואז יגלה המשיח שכן אמר ישעיהו בבאור ענין זה (ישעיה מ"ד כה־כ"ו) "מפר אותות בדים וקוסמים יהולל משיב חכמים אחור ודעתם יסכל מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים האומר לירושלים תשב ולערי יהודה תבנינה וחרבותיה אקומם".

ואתה אל תסתכל למאמר האומר קבוץ גדול וקבוץ קטן וכן שמעתי ממך שאתה אומר שהחכמה בארצכם מעוטה ונפסקה מכם ושמת סבה לזה היות הקבוץ בשלוש העפרי יש לך לדעת שהמקרה הזה אינו מיוחד בארצכם אבל היא היום בכל ישראל כלומר הכרת החכמים ודלדול הדעות וזהו באמת מה שאמר הנביא בשם הקדוש ברוך הוא (ישעיה כ"ט י"ד) "לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר" ואין עלה זאת לא שלוש עפרי ולא שלוש אישי והמופת על זה ששלמה מלך ישראל שנאמר בו (מלכים ה' י"א) "ויחכם מכל אדם" הוא היה באמצעות השלוש העפרי וכמו כן אברהם אבינו עליו השלום שהוא עמודו של עולם והוא שגלה והורה העלה הראשונה לכל החכמים ויסד יסוד היחוד לכל בני אדם וכן יצחק ויעקב ששלשתם היו נושאים כסא הכבוד בלבותם שהשיגוה באמת כמו שאמרו האבות הם המרכבה שנאמר (בראשית ל"ה י"ג) "ויעל מעליו אלהים" הנה לך האבות שלשתם היו באמצעות השלוש העפרי ויתבאר כל זה ממה שנודיע שהקבוץ הקטן הוא קבוץ שבתאי וצדק משעה שיתקבצו באיזה מקום שיתקבצו שנית כמו עשרים שנה ממהלך השמש בקרוב ולא יזוזו היותם מתקבצים בשלוש אחד בעינו מאתים וארבעים שנה ואחר כן יעתקו קבוצם לשלוש אחר וזהו הנקרא קבוץ אמצעי והוא קבוץ ההעתקה ההוה בכל מאתים וארבעים שנה ממהלך השמש ויהיה על הסדר הזה משעה שיתקבצו שני הכוכבים אלו בשום מעלה מן המעלות עד שיתקבצו באותו מעלה בעינה תשע מאות וששים שנה וזהו הגדול והוא משעה שיתקבצו שבתאי וצדק בחלק הראשון מן הטלה עד שיתקבצו פעם שנית וכשתחשוב התאריך למפרע יתבאר לך כל מה שזכרתי לך מהיות אברהם יצחק ויעקב בשלוש העפרי וכן דוד ושלמה אבל בארתי לך זה שתסיר מלבך סברה זאת ואל תחשוב שיש לשלוש כזה עליה וכמו כן אמרתשאנשים כונו הקבוץ העתיד ומצאו הכוכבים השבעה כלם שיתקבצו במזל אחד ודבר זה אינו אמת ואין שם קבוץ שביעי בשום פנים לא בקבוץ העתיד ולא במנין קבוצים שעתידים לבא אחריו אבל דבר זה איש שאינו יודע לכוון התקון על אמתתו כמו שספרת מכלל דבריו שאמר שאירע מבול ומעפר.

ומה שראוי לך לדעת שהדברים האלה וכיוצא בהם שוא וכזב ולא יהיו לך לראיה לפי שתמצאם כתובים בספרים שהמכזב כמו שהוא מכזב בלשונו מכזב בקולמוסו ואין זה נמנע עליו והכסילים הבוערים הם שיעשו אצלם לראיה אמיתת הדבר בהיותו כתוב ואין לנו להאמין סברות מפנים האלה אלא מפנים אחרים ודע כי כמו שינצל הסומא בהשענו על הפקח בלכתו אחריו לפי שהוא יודע בעצמו שאין לו עינים שיורוהו הדרך הישר

וכמו כן שינצל החולה שאינו יודע מחכמות הרפואות בשמעו עצת הרופא שינהיגהו וידריכהו לפי שאינו יודע הדברים הממתים ולא המחלימים המצילים וישמע לעצתו כל מה שיאמר לו כמו כן ראוי להמון למסור משענתם על הנביאים בעלי העינים האמתיות ודי להם במה שילמדו להם שהסברה הפלונית אמת והסברה הפלונית אינה אמת ואחרי הנביאים החכמים החוקרים והרודפים יומם ולילות הסברות והדעות כדי שידעו איזו מהן אמת ואיזו מהן שוא.

ואחר הקדמה זאת דע שכל מה שתשמע או שתמצא כתוב מאלו הדברים וכדומה להם הם כולם דברים שאין בהם אמת אבל האומר אותם כסיל או ליצן מהתל או מי שיתכון לסתור התורה ולהרוס חומותיה הלא תראה עזותם באמרם מבול מאויר ומבול מעפר וכמו כן יוכלו לומר מבול מאש וכל זה אינו אלא נכול ופתוי להטעאת אמנה שהמבול לא היה אלא מקבוץ המים ושלא בא מאת דיין האמת ועל דרך העונש ליושבי הארץ על רוב חטאתם כמו שבאר לנו בספרו הישר המציל אותנו מן הטעות ועל הטענה הזאת לפי סברתם לא נהפכה סדום ובנותיה על כפרם ומעלם כמו שבאר הכתוב (בראשית י"א כ"א) "הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה" וכן כל פעל הבא מאת הבורא יתברך בעולם הוא אצלם דבר מחויב מן הקבוצים של כוכבים אלה הן ההקדמות שרצונם להקדים להרוס אבהן יסודי הדת ונעשו הפקר ליד תאותם ותשוקת נפשות הבהמית כמו הבהמות ובנות יענה ובשביל הדעות האלום הזהירנו הבורא יתברך בתורה ואמר שבהיותכם מכעיסים יבואו עליכם פורעניות עקב חטאתכם אם תחשבו שאינן באות עליכם אלא דרך מקרה ושאין סבת הפורעניות רוב נאצותכם גם אני אוסיף עליכם מן המקרה ההוא ואכפול אותן עליכם שכן כתוב בתוכחה (ויקרא כ"ו כ"א) "ואם תלכו עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בחמת קרי" ו"קרי" הוא הדבר שבא שלא בכונה והוא אומר אם תשימון פורענות דרך מקרה אני אוסיף עליכם מן המקרה ההוא שבע על חטאתיכם.

ומה שהקדמתי לך תדע שאין ביאת המשיח תלויה בדין הכוכבים בשום פנים וכבר עמד אחד מן המחודדים בספרד וחבר הספר בענין הקץ על דרך הכוכבים ואמר שהמשיח יגלה בשנת פלונית ואין אחד מחכמינו חסידינו שלא זלזל שם דבריו וזלזל עצתו ושמוהו במעלת החסרים בשביל מה שעשה והעיר תכלית והמציאות עשתה בו יותר רע כלומר שחוק והתול ממה שעשינו בו אנחנו לפי שבזמן שאמר שיגלה המשיח עמד הסרבן והממרה בארצות המערב וזהו תכלית הכעור לבעלי החכמה הזאת אבל הצריכנו לכל זה תוקף הגלות עלינו והכונה בלא חבל היא נתלית.

אבל אתם אחינו חזקו אמצו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' וכמו כן חזקו קצתכם לקצתכם נטעו אמנה והאמינו בלבות הכל ביאת הגואל מהרה יגלה חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו ודעו שהקדוש ברוך הוא הודיענו על ידי ישעיהו מבשר ישראל שמרב אריכות ימי הגלות והתחזקו יחשבו הרבה שהקדוש ברוך הוא עזבנו והסיר פני חסדו ממנו חס ושלום בשביל זה ואחר כך העיד על עצמו שלא יעזוב אותנו ולא ישכחנו שכן אומר (ישעיה מ"ט י"ד-ט"ו) "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני" ואחר כך חזר ואמר "התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם לה תשכחנה ואנכי לא אשכחך" ועל ידי הנביא הראשון עליו השלום הודיענו הקדוש ברוך הוא כדבר הזה שנאמר (דברים ד' ל"א) "כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבתיך אשר נשבע להם ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה" ודבר זה אחינו יסוד גדול מיסודי אמונת ישראל והוא שאי אפשר שלא יעמד מזרע שלמה איש שיקבץ נפוצותנו ויאסוף חרפתנו וגלותנו ויגלה הדת האמתית וישמיד כל מי שימרה דברו כמו שהבטיחנו הקדוש ברוך הוא בתורתו (במדבר כ"ד י"ז-י"ח) וראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו וישראל עושה חיל" והעת שיגלה תהיה צרה גדולה על היהודים שנאמר (דברים ל"ב ל"ו) "כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב" ואז יגלהו הקדוש ברוך הוא וישלים מה שהבטיח ואמר והנביא מתמיה על העת שיראה בה הגואל (מלאכי ג' ב') "ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו" וזוהי האמת שאנו מאמינים בזה הענין.

אבל העת ההיא כבר התבארה מדברי דניאל וישעיהו ומשאר דברי רבותינו זכרונם לברכה שביאתו תהיה כשתתקף יד אדום וערב וכשתתפשט מלכותם בעולם כמו היום הזה וזה דבר שאין בו ספק ומזה לא יעבור ודניאל סוף מה שספר מלכות ישמעאל ועמידת מחמד ואחריו ביאת הגואל בסמוך וכן ישעיהו ביאר שהראיה על ביאת המשיח היא הראות משוגע, שכן אמר (ישעיה כ"א ז') "וראה רכב צמד פרשים רכב חמור רכב גמל והקשיב קשב רב קשב" אמר שרכב חמור הוא המשיח שנאמר בו (זכריה ט' ט') "עני ורוכב על החמור ועל עיר בן אתונות יבא" תכף עמידת רוכב על גמל והוא מלך ערב ומה שאמר "צמד פרשים" כלומר הזדווג שתי אומות שהן אדום וישמעאל ובענין זה יתבאר מן החלום של צלם ומן החלום של חיות הנזכרים בדניאל ודברים אלו מבוארים מפשט הכתובים.

אבל אמתת העת על בוריה אינה מודעת אבל יש אצלנו קבלה גדולה ונפלאת קבלתי אותה מאבי שקבל מאביו ומאבי אביו והוא קבל הדבר וכן הדבר עד תחלת הגלות של ירושלים כמו שנאמר (עובדיה א' כ') "וגלות החל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת וגלות ירושלים אשר בספרד ירשו את ערי הנגב" וביאור הדבר שבנבואת בלעם רמז שתחזור הנבואה לישראל אחר שתפסוק מהם לפי שיש בתורה פסוקים שאף על פי שהכונה בהם לשום ענין אף על פי כן יש בהם רמז לענין אחר כמו שמצינו ממאמר יעקב אבינו עליו השלום שאמר לבניו (בראשית מ"ב ב') "רדו שמה" שעכבו במצרים כמנין רד"ו שהם מאתים ועשר שנים וכן מאמר משה רבינו עליו השלום שאמר (דברים ד' כ"ה) "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ" שישבנו בארץ ישראל מיום שנכנסנו בה עד גלות המלך יויכין כמנין "נושנתם" והם שמנה מאות ארבעים ושש שנה וכזה הרבה ועל הענין הזה קבלנו שזה שאמר בלעם (במדבר כ"ג כ"ג) "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל" יש בו סוד שמן העת ההיא יש לחשב כמנין שיש משׁשת ימי בראשית ועד אותה העת ותחזור הנבואה לישראל ואז יאמרו להם הנביאים "מה פעל אל" ונבואה זו נאמרה בשנת הארבעים לצאתם מארץ מצרים ותמצא התחלת החשבון עד אותה העת אלפים ארבע מאות שמונים ושמנה שנה שהסימן "בתפ"ח גאולים" ולפי ההקש הזה והפירוש הזה תחזור הנבואה לישראל בשנת ארבעת אלפים תשע מאות שבעים ושש ליצירה ואין ספק שחזרת הנבואה היא הקדמת משיח שנאמר (יואל ג' א') "ונבאו בניכם ובנותיכם".

זהו יותר אמתי מכל חשבון שנאמר בשום קץ וזה שאמרנו שהוא אמתי אחר שהוזהרנו עליו ומנעונו תכלית המניעה לגלותו שלא יהיה בעיני העם ברחוק וכבר הודעתיך אותו וברוך היודע.

אבל מה שאמרת ששעה זאת היא שעליה אמר ירמיהו עליו השלום (ירמיה ל' ז') "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע" אין הדבר כן שזה הכתוב רומז על מלחמות גוג ומגוג בהכרח ותהיה אחר שיגלה המשיח לאחר זמן אבל האות של שעי גרן וזולתם שדומים להם הם דברים חלשים מאד ואינם מיוחסים בשם לחכמים ואינם מדבריהם ויש מהם שהם משל וחידה ולא תסתכל לדבר בזה הענין.

אבל מה שאמרת מעסק האיש שהוא אומר שהוא משיח דע שלא תמהתי ממנו ולא מן המאמינים בו לפי שהוא משוגע בלי ספק ואין על החולה אשמה ופשע אם לא יסבב הוא חליו וכן איני תמה מן המאמינים בו מקצר רוחם ושאינם יודעים מקום המשיח ומעלתו הגדולה שעלה בדעתם זה אבל אני תמה ממך שאתה מבני תורה ועמדת על ספרי החכמים האינך יודע אחי שהמשיח נביא גדול מאוד וגדול מכל הנביאים מלבד משה

רבינו עליו השלום ועוד האינך יודע שמי שאומר על עצמו שהוא נביא שאם נמצאת נבואתו מוכחשת הוא חייב מיתה לפי שסמך לעצמו המעלה הגדולה הזאת כמו שיומת המתנבא בשם עבודה זרה שכך כתוב (דברים י"ח כ') "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי" ואיזו ראיה גדולה על היותו מכחש אלא שיסמך עצמו בשם משיח ויש תימה בדבריך שאמרת שידוע בשלוה ויש אתו מקצת חכמה התעלה על דעתך שבמדות האלו יהיה משיח אבל חייבך לומר כל זה מפני שלא השגחת למעלת המשיח מה היא ואיך תהיה עמידתו ובאיזה מקום יהיה ואיזה אות יהיה מיוחד לו אבל מעלתו תהיה יותר מעולה ממעלת הנביאים ויותר נכבדת זולת משה רבינו עליו השלום ויחד אותו הבורא יתברך בדברים שלא יחד משה רבינו עליו השלום שנאמר בו (ישעיה יא ב') "והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח" (ישעיה י"א ב') "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' " (ישעיה י"א ה') "והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו" וקרא לו הקב"ה שש שמות באמרו (ישעיה ט' ה') "כי ילד ילד לנו בן נתן לנו ותהי המשרה על שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אביעד שר שלום" וזה שקראו אל דרך ההפלגה להודיע שגדולתו מעולה ממעלת כל אדם ואחד מן התנאים שיש אצלינו ידועים לכל נביא שיהיה בתכלית המדע ואז ינבא אותו הקדוש ברוך הוא לפי שהוא עיקר אצלנו שאין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר וביארו שאפילו גבור שיהיה כובש את יצרו ועשיר עשיר בדעתו אבל כשיעמד אדם שאינו מפורסם בחכמה ויאמר שהוא נביא אין אנו מאמינים אותו כל שכן אם יאמר אחד מעמי הארץ שהוא משיח ואחת הראיות שהוא עם הארץ שצוה לפזר אדם כל ממונו ושיתנדבו לעניים וכל השומעים לו הם טפשים והוא חוטא שעושה הפך התורה הואיל ואין ראוי לתורתנו לעשות צדקה מכל ממונו אלא מקצתו שכן כתוב (ויקרא כ"ז כ"ח) "אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו" ואמרו מקבלי השמועה "מכל אשר לו" ולא "כל אשר לו" ושמו לנדבה גדר וגבול והוא החומש ואמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש ואין ספק ששכלו ולבו שנשאוהו לומר שהוא משיח הוא אשר נשאו לצוות בני אדם לצאת מכל קנינם להתנדבו לעניים ונעשו הם עניים והעניים עשירים וחיבו עצמם מן הדין להחזיר להם ממונם ויהיה ההמון על הדרך הזה בין הענינים והעשירים חוזר חלילה וזו סכלות מבוארת.

אבל איכות עמידת המשיח ובאיזה מקום יראה בתחלה יראה בארץ ישראל כי בארץ ישראל תהיה תחלת הראותו שנאמר (מלאכי ג' א') "ופתאום יבא אל היכלו האדון אש אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא אמר ה' צבאות". אבל איכות

עמידתו דע שלא תדע עמידתו קודם היותה עד שיאמר עליו שהוא בן פלוני וממשפחה פלונית אבל יעמוד איש שלא נודע קודם הראותו והאותות והמופתים שיראו על ידו הן הן הראיות על אמתת יחוסו שכן אמר הקדוש ברוך הוא כשספר לנו ענין זה (זכריה ו' י"ב) "הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח" ואמר ישעיהו כמו כן כשיראה מבלי שיודע לו אב ואם ומשפחה "ויעל כיונק לפניו וכשרש מארץ ציה" (ישעיה נ"ג ב') ואחר שיגלה בארץ הצבי ויקבץ כל ישראל לירושלים ולשאר ארצות אז תמשך האומה ותתפשט מזרח מערב עד שיגיעו לכם אל ארץ תימן וליושבים אחריכם שכן כתוב ע"י ישעיהו (ישעיה י"ח ב') "השולח בים צירים ובכלי גומא על פני מים לכו מלאכים קלים אל גוי ממשך ומורט אל עם נורא מן הוא והלאה גוי קו קו ומבוסה אשר בואו נהרים ארצו" "אל מקום שם ה' צבאות הר ציון". אבל כלל מעלותיו שיסופר בהם על ידי כל הנביאים משה רבינו תחלתם עד מלאכי שהוא סופם תוכל אתה ללקוט אותם מן הארבע ועשרים ספרים אבל המדה המיוחדת לו היא בשעה שיגלה יבהלו כל מלאכי ארץ משמעו ויפחדו ותבהל מלכותם ויתנכלו איך לעמוד כנגדו בחרב או בזולתה כלומר שלא יוכלו לטעון ולערער עליו ולא יוכלו להכחישו אלא יבהלו מן המופתים שיראו על ידו וישימו ידם לפיהם שכן אמר ישעיה בעת שספר שישמעו המלכים לו אמר (ישעיה נ"ב ט"ו) "עליו יקפצו מלכים פיהם כי אשר לא ספר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו" ואמר שימית כל מי שירצה להמיתו בדברו ולא יוכל להמלט ולהנצל ממנו שכן אמר (ישעיה י"א ד') "והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע" אבל הסתלק החרום והמלחמה ממזרח שמש וממערבה אין זה בתחלת הגלותו אלא אחר מלחמת גוג ומגוג כמו שבאר יחזקאל עליו השלום ואיני רואה שזה שעמד בארצכם יש בו מכל אלו. ואתה ידעת שאותו האיש עם כל הגדולות שסמכו לו שעשה מתחית המתים כמו שעלה בדעתם ומן המופתים ההם שהם מכחישים בהם ועדין כשנשלים עמהם כל דבריהם על דרך הוראות הטענה לא ימלטו עמנו בטענתם שטוענים שהוא המשיח שאנחנו נראה להם בכתובים אלף אותות או קרוב שלא היו ואפילו על דרך טענתם היאחז למעלה זאת אלא כל הרוצה לעשות עמו שחוק ולצנות וסוף דבר שזה האיש אלו היה אומר מה שהוא אומר בזדון ובקלות היה מחויב אלפי מיתה אבל מה שהוא קרוב לדעתי והוא האמת שהשתטה ונפסד ציורו ורעיונו והנני מראה לכם עצה טובה לכם ולו והוא שיהיה חבוש ימים עד שיתפרסם אצל הגוים כלומר שהוא נפסד בציורו ורעיונו ואבוד שכלו ותודיעו הדבר ותפרסמו אותו בעולם ואחרי כן תתירהו ותצילו עצמו בתחלה לפי שכשישמעו הגוים עליו שטען על עצמו שהוא משיח אחר שעשיתם בו המעשה הזה יהיו מלעיבים בו כמו

שדנים לאיש משוגע ומשתטה כמותו ותצילו נפשכם מרעתם של גוים ואם תתרשלו בדבר זה עד שיתפרסם לגוים תמיתו אותו וחס ושלום שלא יסבב עליכם רגז.

ואתם אחינו ידוע לכם שהקדוש ברוך הוא הפילנו במהמרות עונותינו בתוך אומה זו שהיא אומת ישמעאל שרעתם חזקה עלינו והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו כמו שגזר עלינו יתברך "ואויבינו פלילים" ושלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה לדלדל אותנו ולהקטין אותנו ולמאוס אותנו כמוהם שאפילו דוד המלך עליו השלום כשראה ברוח הקודש כל הצרות העתידות דוד המלך עליו השלום כשראה ברוח הקודש כל הצרות העתידות לישראל התחיל לצעוק ולקונן בלשון האומה מרעת בני ישמעאל ואמר (תהלים ק"כ ה') "אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר" וראו איך זכר קדר משאר בני ישמעאל לפי שהמשוגע הוא מבני קדר כמו שהוא מפורסם מיחוסו ועוד דניאל לא ספר קטנותינו ודלדולנו אלא במלכות ישמעאל שתכנע במהרה שכן אמר (דניאל ח' י') "ותפל ארצה מן הצבא ומן הכוכבים ותרמס" ואנחנו בעודנו סובלים שעבודם וכזביהם ושקרותם למעלה מיכולתנו שאין ביכולת האדם כח לסבול ויהי כמו שאמר דוד ויהי כמו שאמר דוד עליו השלום (תהלים ל"ח י"ח) "ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו" וכמו שהוכיחונו רבותינו לשאת כזבי ישמעאל ושקרו ולשתוק ממנו וסמכו זה לפסוק שכתוב בשם בניו "ומשמע ודומה ומשא" שמע דום ושא וכבר הסכמנו כולנו גדולים וקטנים לסבול שעבודם שכן אמר ישעיהו עליו השלום (ישעיה נ' ו') "גוי נתתי למכים ולחיי למורטים פני לא הסתרתי מכלימות ורוק". ועם כל זה לא נוכל להנצל מרב רעתם ופחזותם בכל זמן וכל זמן שאנו רודפים שלומם הם רודפים אחרינו בחרום ובמלחמה כמו שאמד דוד המלך עליו השלום (תהלים ק"כ ז') "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה" כל שכן אם נעורר עלינו ונקרא במלכות בדברים בטלים ושקר הלא נסכן בנפשותינו ונבא לידי מיתה ויש עליכם לדעת כי בתחלת מלכות ישמעאל עמד איש בעבר הנהר ואמר שהוא משיח ויצא בכלל עשרת אלפים מישראל והיה האות שלו שלן מצורע והשכים בריא ולא נשלם עסקו ולא עמדה עצתו וחזר ונשאר ישראל אחריו בערי אספיהן בעצם הגלות והתחדשו עליהם בגללו צרות וכמו כן עמד איש אחד במערב במדינת פאס היום ארבעים ושמנה שנה ואמר שהוא מבשר ושלוחו של משיח ואמר שבאותה שנה יגלה ולא יצא דברו לאור והתחדשו לישראל בגללו צרות והודיעני הדבר הזה מי שהיה מצוי בכל וקודם זה כמו עשר שנים עמד בארצות ספרד במדינות קרטבה איש אחד ואמר שהוא משיח וכמעט קט היתה כליה על שנאיהם של ישראל בגללו וקודם זה כמו שלשים שנה עמד אחד

בצרפת ואמר שהוא משיח ועשה אותות לפי סברתם והרגוהו הצרפתים והרגו עמו כלל מקהילות הקודש.

ואלה הדברים שקדמה הבטחתם על ידי הנביאים שהודיעונו כמו שאמרתי לכם שבקרוב לימות המשיח האמתי ירבו הטוענים והחושבים שכל אחד מהם משיח ולא תעמד טענתם ולא תתאמת ויאבדו הם ויאבדו עמהם רבים ולפי שידע שלמה עליו השלום ברוח הקודש שהאומה הזאת בארך זמן גלותה תפצר להתנועע בלא עתה הראויה ויאבדו בשביל זה ויבואו עליהם צרות והזהיר מלעשות זה והשביע האומה על דרך משל ואמר (שיר השירים ג' ה') "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ".

ואתם אחינו אהובינו קבלו עליכם שבועתו ואל תעירו את האהבה עד שתחפץ ובורא העולם במדת רחמים יזכור אותנו ואתכם לקבץ גליות נחלתו וחבלו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ויוציאנו מגיא הצלמות אשר הושיבנו בו ויסיר מחשך עינינו ומאפל לבנו ויקים בימינו ובימיכם (ישעיה ט' א') "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול ישבי בארץ צלמות אור נגה עליהם" ויחשיך באפו ובעברתו על כל הקמים עלינו ויאיר מחשכינו כאשר הבטיחנו (ישעיה ס' ב') "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה".

ושלום עליך ידידנו יקירנו בעל החכמות אוסף התבונות ועל כל התלמידים אחינו ועל כל עם הארץ שלום באור וזרח ורב שלום עד בלי ירח אמן סלה.

ואנא בבקשה ממך שתשלח העתקת האגרת הזאת לכל קהל וקהל לחכמים ולזולתם לחזק אמונתם ולהעמיד רגלים לבל תמעד ותקרא אותה על הקהל ועל היהודים כדי שתהיה ממצדיקי הרבים אחר שתזהר ותשמר תכלית ההזהרה והשמירה משום רשע שלא יפרסם ולא יגלה הדבר לאומות הישמעאלים שמא יתחדש דבר שיצילנו השם ברחמיו ממנו ואף על פי שכתבתי אותו הייתי מתירא מזה הרבה מאד אבל ראיתי שהצדקת הרבים דבר שאין ראוי לפחד עליו מן הסכנה ואף בכל זה ששגרתי אותו לכם סוד ה' אל יראיו וכבר הבטיחונו החכמים שקבלו מן הנביא עליו השלום ואמרו שלוחי מצוה אינם נזוקים ואין לנו מצוה גדולה מזו. ושלום על כל ישראל אמן.